

Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi

MAKALE

www.hssj.artuklu.edu.tr

Antropoloji’de Ortaya Çıkan Çok-Disiplinli Güçlü Bir Alt Bilim: Antrozooloji

Abu Bakar Siddiq¹, Ahsan Habib²

Anahtar Kelimeler:

1. İnsan-hayvan ilişkisi
2. Antrozooloji
3. Sosyoloji
4. Antropoloji
5. Türkiye

Özet

İnsanlar, dünya gezegenindeki yolculuğunun başlangıcından beri uzun bir süredir insan dışı hayvanlarla bağ kurmaktadır. Çok boyutlu ilişkiler oluşturarak hem insanlar hem de insan dışı türler birlikte var olmakta ve dünyayı paylaşmaktadırlar. İnsan dışı hayvanlar insanlar tarafından avlanır, manipüle edilir, evcilleştirilir, tüketilir ve bazen kendi türün yok olunmasına rağmen insan toplumlarında saygı görür, ibadet edilir, sembolize edilir, korunur ve kutlanılmaktadır. İnsanlık için bir nesne olarak gördükleri ile uzun zamandır farklı akademik disiplinler, insan dışı hayvanları kullanıcı bir yaklaşım olarak görmekteydi. Bu nedenle, insanlar ve insan dışı hayvanlar arasındaki maddi olmayan duygusal (sevgi ve güven) ve ilişkisel bağların yönleri genel olarak bilinmemektedir. Fakat antropoloji biliminin bir alt dalı olarak ortaya çıkan antrozooloji'nin çeşitli yaklaşımlarıyla, çağdaş akademik söylemlerde insan ve insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkileri üzerinde hızlı bir şekilde artan ilgiler görülmektedir. Bu inceleme kökenini, gelişimini, çalışma alanlarını, karmaşıklıklarını ve gelecekteki perspektiflerini göstererek Türkiye ile birlikte diğer Asya ve Afrika ülkelerindeki antrozoolojik çalışmaların önemini sunmayı amaçlamaktadır.

GİRİŞ

İnsanlar ve insan dışı hayvanlar kökenden beri çok boyutlu ilişkiler kurarak ve dünyayı paylaşarak birlikte yaşamaktadırlar. Bu ilişkiler sosyolojide uzun süredir görmezden gelinmiştir. Sosyoloji geleneksel olarak insan dışı hayvanların insan-dil merkezli bir algıda incelenmesi olarak görülür, çünkü insan dışı hayvanlar (insanlara göre) konuşma dilini kullanma becerisine sahip değillerdir. Sonuç olarak insan dışı hayvanlar

zihinsiz ve kendini düşünmeyen varlıklar olarak değerlendirilir. Descartes'ın rasyonalist görüşleri şu şekildedir, insan dışı hayvanlar düşünemez ve bu nedenle ciddi analitik dikkate sahip değillerdir. Bu düşünceden etkilenen sosyoloji, insan merkezliliği (anthropocentrism) uzun bir geçmişe ve dolayısıyla insan dışı hayvanlarla huzursuz bir ilişkiye sahip olduğunu belirtir. Toplum bilimi yaratmaya çalışırken, disiplinin kurucuları insan davranışlarını, o insan dışı hayvanlardan ayırmaya ve insan davranışını zirveye

¹ Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat fakültesi (Antropoloji), abubakarsiddiq@artuklu.edu.tr

² Green University of Bangladesh, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi (Sosyoloji ve Antropoloji), ahbd44@gmail.com

çıkarmaya çalışmıştır. Aynı zamanda hayvan davranışlarını içgüdüsel olarak reddetmiştir. Bu görüşte, hayvan davranışları basitçe içgüdüsel ipuçlara tepki verir, ancak insan davranışı toplum ve kültür tarafından biçimlendirilir. Dahası hayvan içgüdüsi, yoruma ihtiyaç duymamıştır. Böylece davranışları için hiçbir sosyal temelleri olmayan insan dışı hayvanlar sosyolojinin kurucuları için ilgi çekmezdi (Irvine, 2012). Ancak, son elli yılda sosyal bilimlerde insan dışı hayvanlara karşı farklı yaklaşımlar görülmektedir. Dahası, son 100 yılda insanlar, algılarını, ilişkilerini insan dışı hayvan ve hayvansal ürünlerin kullanımlarını önemli ölçüde değiştirdiler.

Yüz yıl önce dünyadaki çoğu aileler evcil hayvanları evlerinde yetiştirdi ve besi hayvanı ile yaban hayatı arasında önemli temas kurdular. İnsanlar mandıra ineğinin süt ve et sağlamak için tutulduğunu biliyordu. Sığır ve küçükbaş hayvanlar insanlara et sağlamak için kesiliyordu, bunun yanı sıra tavuk ve ördek gibi kuşlar da insanların yumurta ve et ihtiyacını karşılıyordu. Vahşi hayvanlar genellikle çiftlik aileleri tarafından et ve deri sağlamak için avlanırdı. İnsanlar, insan dışı hayvanların insan hayatında gerçek rolünü anlamış olsalar da, sıkça onlarla yakın bir ilişki içerisindeydi; onlara karşılıklı bağımlılık ve ekosistemin doğa perspektifini veriyordu. Kediler, saldırıya maruz kalmış fareleri veya sıçanları avlamak ve öldürmek için insanlar tarafından yetiştiriliyordu. Çocuklar kedileri izleyerek avcı-yırtıcı ilişkisi örneğini, bu örneğin yaşam ve ölüm için faydacı sebeplerini öğrendi. Bugün bir kedinin, bir fare veya bir kuşu öldürerek eve getirmek için doğal içgüdüsel davranışı ifade etmesi, insanlar için şok edici ve acımasız görünmektedir. Neredeyse tüm kediler geçmişte açık havada yetirtiliyordu. Ancak, günümüzde ev kedilerinin çoğu sahiplerinin yatağında uyumaktadır. Köpekler ise çobanlık, güç hayvancılığı, avlanma, yoldaşlık etme veya korunma amaçlı yetiştiriliyor, evde olmaları nadiren kabul ediliyor ve yatak odasına girmelerine hiç izin verilmiyordu. Fakat, günümüzde gelişmiş ülkelerde köpeklerin çoğu arkadaşlık için yetiştirilmekte ve yatak odasında sahipleri ile beraber uyumaktadır.

Günümüzde insanların ev hayvanlarını kaybettiğinde üzülmeleri, cüzdan veya çantalarında hayvan resimlerini taşıması, ev hayvanının doğum gününü bir parti ile kutlaması, ev hayvanları için sağlık sigortası yaptırması veya özel yiyecekler alması sosyal açıdan kabul edilebilir bir gerçektir. 1900'lerde bile insan toplumları insan ve diğer hayvanlar arasındaki bağı tartışıp eğlenmelerine izin vermediler ya da bu bağı tanımadılar. Ancak, bu bağlantılar artık toplumumuzun ortak ve kaçınılmaz bir parçasıdır. O zaman, yüz yıl önce dünyada bu bağ yok muydu? Açıkçası, yüz yıl hatta bin

yıl önce insan ve diğer hayvanların arasındaki bu bağın olmadığı kabul edilemez. Aslında, insanlık tarihi ve kültürleri boyunca bu bağ din, mitoloji, halk hikâyeleri, sanat, mağara resimleri ve mimarilerde sıklıkla konuşulmuştur. Antrozooloji disiplini, bu nedenle insan dışı hayvanlarla insanların akrabalık ilişkilerini anlamayı amaçlamaktadır.

ANTROZOOLOJİ NEDİR?

Antrozooloji hayvan ve insan etkileşimlerini çalışır (Mills & Marchant-Forde, 2010). Bu çalışma esas olarak, insan ve insan dışı hayvan arasındaki karmaşık ve çok boyutlu ilişkileri incelemek, anlamak ve eleştirel olarak değerlendirmek için genişletilmiştir. Bu ilişkiler gerçek ya da sembolik, olgusal ya da kurgusal, tarihsel ya da çağdaş olabilir. Antrozooloji, insan dışı hayvanların hayatımızda ve bizde nasıl göründüklerini çeşitli şekillerde gösterir. Antrozooloji, etimolojik anlamıyla koruma bilimi, hayvan refahı ve uygulanan hayvan ekolojisinin çoğunu kapsar; bununla birlikte, normalde dernek çalışmalarına ve özellikle popülasyon düzeyinde gerçekleşen etkileşimler yerine bireysel insanlar ve bireysel insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkiler için uygulanır (Mills & Marchant-Forde, 2010). Bu, günümüzde artan bir popülerite kazanmakta olan, yeni geliştirilen ve hızla büyüyen bir araştırma alanıdır. Bazı insanlar antrozoolojiyi hayvan refahıyla örtüştürmesine rağmen, aslında antrozooloji ve hayvan refahı aynı değildir. Hayvan refahı, insan dışı hayvanlar için "refah" standartlarını yaratmayı ve sürdürmeyi hedefler. Fakat antrozooloji, hem insan hem de hayvan arasındaki etkileşimleri ele alırken, çoğunlukla insan faaliyetlerine odaklanır.

Bu tanımdaki anahtar terim "ilişki" dir. Antrozooloji, insan ve insan dışı hayvan ile çevreleri arasındaki ilişkileri doğrudan araştıran tek alandır. Bu nedenle, bu konu, insan ve diğer hayvan türleri arasındaki çeşitli bağ formları, bağlantıları, etkileşimleri ve iletişim formları ile ilgilenmektedir. Diğer alanlar, insanoğlunun ya da hayvan varlıklarının bir ya da daha fazla yönünü inceleyebilirler. Bununla birlikte, asla hayvan türleri ve insanlar arasındaki ilişkiyi vurgulamazlar. Örneğin, etoloji (zoolojinin bir alt alanı) ve karşılaştırmalı psikoloji, insan dışı hayvanın davranışını araştırır. Bu alanlar bu nedenle, kimyanın biyoloji için olduğu gibi bir temel alan olabilir. Ancak bu bilim antrozoolojinin bir parçası değildir, çünkü bu alanlarda insanlarla insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkiye değinilmez.

Antrozoolojik araştırmalarda yer alan araştırmacılar, diğer alanlar için mevcut araştırma yöntemlerini değiştirmekte ve insan-hayvan ilişkileri üzerinde benzersiz yöntemler geliştirmektedirler. Mevcut

araştırma yöntemlerinin bütün problemleri insanların algılarına göre yapılırken, antrozooloji hem insan hem de hayvan algılarına odaklanmaktadır. Günümüzde antrozooloji, hayvan davranışları, zooloji, psikoloji, veterinerlik veya tıp bilimi, felsefe, sosyoloji ve antropoloji gibi akademik disiplinlerden aktif araştırmacılara sahiptir. Birçok antrozoolojik çalışmalar, diğer insan dışı hayvanlara yönelik tutumlar hakkında felsefi düşünceden de etkilenmektedir.

BİZİ İNSAN YAPAN ŞEY NEDİR?

Hayvan bilinci, filozoflar, psikologlar ve davranış bilimcileri arasında uzun yıllar tartışılmıştır. İnsan dışı hayvanlar sosyolojide göz ardı edilmesine rağmen, yakın tarihli bazı bilimsel araştırmalar, insan dışı hayvanların durumu ve yetenekleri konusundaki cehaletimizi göstermiştir. Bu araştırmalar (ör. Gallup, 1970), insan dışı hayvanların kendilerine özgü düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, bilişsel bilime göre birçok bilinç aşamaları vardır. Erişim bilinci, bellek sistemleri, akıl yürütme, planlama, alternatiflerin değerlendirilmesi, karar verme, dikkat yönü ve akılcı eylem kontrolü gibi beyin sistemlerine sunulan bilgilerdir. Bilim adamları (ör. Block, 1995) birçok hayvanın erişim bilincine sahip olduğuna inanmaktadır. Bununla birlikte, bütün hayvanlara uygulandığında, bilinçten kaynaklanan diğer iki duyu tartışmaya neden olur: olağanüstü bilinç ve benlik bilinci. Olağanüstü bilinç, bilinçli deneyimin niteliksel, öznel, deneysel veya fenomenolojik yönleri olan duyarlılığı işaret eder. Benlik bilinç ise zihin teorisi ile yakından ilişkilidir, diğer bir deyişle, hayvanlar zihinsel durumlarını başkalarına atfedebilirler. Bilim adamları (ör. Dretske, 1995), olağanüstü bilincin, bir hayvanın çevresini algılama ve yanıt verme kapasitesinden ayrılamaz olduğunu ve bu nedenle insan dışı hayvanlarda çok yaygın olduğunu iddia etmektedir. Sonuç şu ki, en azından şu anda insan, yalnızca farkındalık ya da bilinçlenme sahnesiyle karşı karşıya olduğunu iddia edemez.

7 Temmuz 2012'de Francis Crick Anma Konferansı, "İnsanlarda ve İnsan dışı Hayvanlarda Bilinç" başlıklı toplantıda, insanların tek başına, bilinç için nörolojik yeteneklere sahip olmadığını gösterdi. Konferansa tanınmış, bilişsel sinirbilimciler, nörofarmakologlar, nörofizyologlar, nöroanatomistler ve hesaplamalı sinirbilimcilerden oluşan tanınmış uluslararası bir grup katıldı ve bilinç üzerine ünlü 'Cambridge Bildirisi'ni ilan etti. Bildiri şöyle diyor:

"Bir organizmanın neo-korteksinin olmaması, o organizmanın duygulanım durumları yaşamasını engelleyemeyeceği göstermektedir. Yakınsak kanıtlar,

insan dışı hayvanlarda bilinçli hallerin nöroanatomik, nörokimyasal ve nörofizyolojik alt tabakalarının yanı sıra iç davranış sergileme kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, kanıt ağırlığı, insanların bilinç oluşturan nörolojik alt tabakalara sahip olma konusunda benzersiz olmadığını gösterir. İnsan dışı hayvanlar, tüm memeliler ve kuşlar ile ahtapotlar da dâhil olmak üzere birçok yaratık da bu nörolojik alt tabakalara sahiptir (Low, 2012)."

Modern bilimsel gelişim sayesinde farklı araştırmalar, insan dışı bazı hayvanların, yetişkin insan ve insan çocukları gibi bilişsel yeteneğe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, bilim adamları ve bilim çevrelerinde, geçmişte şekillenmiş haliyle insan dışı hayvanların halen insani toplumu şekillendirdiğine ilişkin akademik ilgi artmaktadır. Sonuç olarak, önceden kurulmuş sosyolojik düşünce ve hayvanlar üzerindeki tanımların değiştirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde, toplumsal yaklaşımı değiştirmek ve hayvanların insan toplumu ile olan ilişkilerini değerlendirmek kaçınılmazdır.

ANTROZOOLOJİ DİSİPLİNİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Antrozooloji, antropoloji, etoloji, psikoloji, veterinerlik ve zooloji gibi diğer disiplinlerin örtüşmesiyle kurulan, yeni geliştirilen disiplinlerarası bir alandır. "Anthrozoös" alanında öne çıkan derginin ilk sayısı 1987'de yayınlandı. O zamandan beri akademik antrozooloji bilinmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, insan ile insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkilerin araştırılmasına ilişkin mevcut geleneğin, 1962'de psikiyatrist Boris Levinson (Mills & Marchant-Forde, 2010), tarafından bir genç hastanın köpekle etkileşiminin etkilerini tanımladığı bir raporla başladığı düşünülmektedir.

Avustralyalı filozof Peter Singer'ın Hayvan Özgürlüğü (1975) ve Amerikan filozofu Tom Regan'ın Hayvan Hakları Davası (1983) yayınlarıyla, akademisyenler, hayvan savunucuları ve halk arasında hayvanlara ilgi artmaya başladı. Antrozoolojlar, özellikle insan topluluklarında ve kültürlerde insan dışı hayvanların gerçek varlığı yanında, hayvan tasvirlerinin, sembollerin ve hikâyelerin yaygınlığı ışığında insan dışı hayvanlara ve insan ile insan dışı hayvan ilişkisine verilen bilimsel dikkat eksikliğinin farkındadırlar (Shapiro & DeMello, 2010). 70'li yıllarda, antrozoolojlar, akademik disiplinlerin tümüne insan dışı hayvan konularını eklemeye başlarken feminist bilim adamları, erkek merkezli araştırma literatürünü düzeltmeye başladı. Antrozoolojide önemli bir dönüm noktası, Clifton Bryant'ın yayınladığı ve "zoolojik bağlantı"ya katılan

sosyologların önemine yönelik savunma ile ortaya çıkmıştır (Bryant, 1979). Yakın zamanda birkaç öncü sosyolog insan ve insan dışı hayvan etkileşiminin merkezî bir özellik olduğu ortamları araştırmaya ve şimdiye dek sosyolojiyi etkileyen Kartezyen ortodoksluğunu sorgulamaya başlamışlardır (Irvine, 2012). Hayvan sembolik etkileşimciliği perspektifi içinde çalışan sosyologlar arasında Clinton D. Sanders (1999, 2000, 2003), Janet M. Alger ve Steven F. Alger (1997, 1999, 2003) ve Leslie Irvine (2007), antrozooloji için büyük katkılar sağlamıştır. Bu araştırmalar, insanların bireysellik, fikirlilik, duygusallık ve insan dışı hayvan kimlikleri hakkında bir anlayış kurma sürecine ve hayvanlarla olan bağlantının insanların kimliklerini nasıl şekillendirdiğine odaklanmıştır.

Catherine Bertenshaw ve Peter Rowlinson (2009)'un çalışmaları, İngiltere'deki mandıra ineklerine sayı yerine isim verdiklerinde daha fazla süt ürettiklerini ortaya koymuştur. Irit Gazit ve Joseph Terkel (2003), G. J. Adams ve K. G. Johnson (1994) ve Vikki Fenton (1992) 'nin çalışmaları, köpek türlerinin koku keşifleriyle patlayıcıları, uyuşturucuları, kadavraları ve termitleri tespit edebileceklerini göstermiştir. Erika Friedmann ve diğerlerinin (2007) 'nin çalışmaları, terapi hayvanlarının, hastaların stres tepkilerini ölçülebilir bir biçimde azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. İnsan dışı hayvan bilinci, empati, insan ve insan dışı hayvan bağının yararları ve iletişimi üzerine yapılan bu tür diğer araştırmalar antrozooloji disiplinini zenginleştirmiştir.

2010 yılına kadar, antrozoolojide yalnızca Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İngiltere, Almanya ve Hollanda'da olmak üzere 23 üniversite programı vardı. Ayrıca, Kuzey Amerika'da sekiz veterinerlik programı ve Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İngiltere, Avustralya, Fransa, Almanya, Yeni Zelanda, İsveç ve İsviçre'de 30'dan fazla kuruluş bulunmaktadır. Antrozooloji ile ilgili olarak dünyada 200'den fazla kolej ve üniversitelerde 29 disiplinde 300'den fazla ders bulunmaktadır. Ayrıca, insan dışı hayvanların antrozooloji ve politika konularıyla ilgili yaklaşık 100 hukuk dersi bulunmaktadır (Shapiro ve DeMello, 2010). Şu anda "Anthrozoös" ve "Society & Animals" dâhil olmak üzere bir düzineden fazla dergi antrozoolojik konuları kapsamakta ve bunların çoğu son yıllarda kurulmuş bulunmaktadır. Bu dergilerin başlıca amacı, insanların ve insan dışı hayvanların bağlantılı olduğu birçok yolu belirtmektir. Bir diğer internet dergisi ise son yıllarda popüler olan "Humanimalia"dır.

Kurulan sosyolojik dergiler ayrıca insan ve insan dışı hayvan etkileşimi, Evlilik ve Aile Dergisi, Niteliksel Sosyoloji, Sosyal Araştırmalar, Toplumsal Konular Dergisi, Uluslararası Sosyoloji Dergisi ve Sosyal Politika vb. gibi alan dergilerinde antrozooloji ile ilgili

özel konular yayınlamışlardır. Ayrıca antrozoolojik araştırmalar üzerine yüzlerce akademik kitap ve bildiri bulunmaktadır. Bu bağlamda, Margo DeMello'nun "Animals and Society" (2012) ve Key Peggs'in "Animals and Sociology" (2012) adlı çalışmalar antrozoolojik çalışmalar içinde en çok tanınan kitaplar arasında yer almaktadır. Farklı üniversiteler de antrozoolojik seriler yayınlamaktadırlar.

Akademik olmayan organizasyon ve faaliyetler, antrozooloji disiplini fikri ve gerekliliğini de teşvik etmektedir. 1866'da insan dışı hayvanlar için dünyada ilk olarak New York şehrinde "American Society for Prevention of Cruelty to Animals" adında bir dernek kuruldu. Bugün, yalnızca ABD'de insan dışı hayvanlara yardım için 5.000'in üzerinde dernek ve kurtarma merkezi bulunmaktadır.

Jack Canfield ve diğer araştırmacılar (1998) tarafından yazılan insan ve insan dışı hayvan arasındaki bağı anlatan hikâye kitabı "Chicken Soup For The Pet Lover's Soul" ilk yılında bir milyondan fazla satmıştır. Son on yılda İnsanlar ve ev hayvanları hakkında yüzlerce kitap yayımlandı. Yazar Susan Chernak McElroy'un "Animals as Teachers and Healers" (1997), kitabı insan dışı hayvanlarla olan bağımızın arttığını göstermektedir.

Son 25 yılda tüm dünyada antrozoolojinin farklı yönleriyle çok sayıda konferans düzenlenmiştir. Bununla birlikte, iki önde gelen organizasyon olan "Animals & Society Institute (ASI)" ve "International Society for Anthrozoology (ISAZ)"ın yıllık toplantıları, antrozoolojik konferanslar arasında en dikkat çekici olanlardır.

ANTROZOOLOJİDE ÇALIŞMA ALANLARI

İnsanlarla insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkiler karmaşıktır ve bazen çevreye, eğitime ve arkadaşlığa göre aşamalarını değiştirir. Bu yüzden bu ilişkiler, psikolojik bağımlılık ve ekonomik bağımlılık aracılığıyla sosyal hareket edenlere yoldaş olan, avcı ve avlanan anlayışı ilişkisiyle insan ve insan dışı hayvanların sağ kalımı yırtıcı olarak tanımlanabilir. İnsanlar, insan dışı hayvanları çok çeşitli amaçlar için kullanır ve ilişkileri, insan dışı hayvanların insan hayatına verdiği önemi temel alarak gelişir. Bu nedenle, insanlar yaşam biçimleri ile alakasız olan türlere ilgi duymazlar veya çok az ilgi duyarlar. Güney Asya ülkelerinde, insanlar yılan gibi tehlikeli türlere taparlar. Bu insan dışı hayvana ilgi büyük olabilir, ancak buradaki ilişkiden kaçınılmalıdır. Dolayısıyla, bu durumda insan ve insan dışı hayvan arasındaki bağ olarak uygun değildir. Avcılık toplumları hayvanlarla ilgilenmektedirler ve avlarının başarısı için önemli kültürel uygulamalara sahiptirler. Yine, bu tek taraflı bir

ilişkidir ve burada insan ve insan dışı hayvan arasındaki bağ göstermesi uygun değildir. Bununla birlikte, avcılarının av köpekleri, atları veya kuşları arasındaki ilişki yakın olabilir ve aralarında bir bağ bulunabilir. Pastorallar sürülerini para için satmak zorunda kalırlar ve bazen sürülerinden bazı seçici bireysel hayvanlarla daha yakın ilişki içindedirler.

İnsan dışı hayvanlar ile insanların hayatta kalma düzeyleri ilişkilerini etkileyebilir. Daha bağımlı insanlar, hayatta kalmak için bireysel türlerdir, türlerin refahı için ne kadar çok çaba sarf ederlerse ilişkileri o kadar yakın olur. Günümüzde sosyal bilimler ve beşeri bilimler gibi birçok geleneksel akademik alanda insan ve insan dışı hayvanlar arasındaki ilişkiler üzerine çalışan birçok araştırmacı bulunmaktadır (Shapiro, 2002; Shapiro & DeMello, 2010). Bununla birlikte, aynı alanlardaki diğer akademisyenler aralarındaki ilişkileri yansıtmadan insanlar ve insan dışı hayvanlar üzerinde çalışmaktadırlar. Örneğin, insan dışı hayvanların ticaret ya da ritüel kullanım olarak katılımlarını anlatan bir antropolojik çalışma, insan dışı hayvanları kültürel eserler olarak sunduğu için antrozoolojinin bir parçası değildir. Bu nedenle, insan dışı hayvanların insan topluluğuna katılımının geniş ve çeşitli olması nedeniyle, antrozoolojinin çalışma alanlarının geniş ve çeşitli olduğu görülmektedir. Aşağıda, antrozoolojinin ağırlıklı olarak üzerinde yoğunlaştığı bazı araştırma alanlarının ana hatları bulunmaktadır.

İnsan ile Ev Hayvanlarının Etkileşimleri

İnsanlarla köpekler ve kediler gibi diğer ev hayvanları türleri arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan birçok antrozoolojik araştırmalar vardır (ör. Gray vd., 2015; Konok vd., 2015; Bao & Schreer, 2016; Brown vd., 2016; Dinis & Martin, 2016; Royal vd., 2016). Çoğu araştırma, ev hayvanlarının sahiplenilmesi için en önemli sebebin arkadaşlık olduğunu göstermektedir. Ev hayvanı sahiplerinin çoğunu ev hayvanlarını ailenin bir parçası olarak gördükleri de tespit edilmiştir (Bao & Schreer, 2016). Bununla birlikte, antrozoologlar, insanların ev hayvanlarına harcamak istediği para miktarını bir aile bireyine harcayacaklarının altında olduğunu sorgulamaktadırlar. Öte yandan, ev hayvanlarının çoğu insan hanelerinde tek tür olarak yaşamaktadır ve bu nedenle onların büyük sosyal teması insan sahipleridir. Gerçek şu ki birçok insan aslında zamanlarının çoğunu çalışmak, sosyalleşmek ya da uykuya geçirmekte ve ev hayvanlarıyla etkileşim kurmak için çok az zaman harcamaktadır. Arkadaşlık, etkileşimi önermektedir. Ancak etkileşim eksikliği bu kavramı sorgulamaktadır. İnsanların evlerde kedileri ve köpekleri beslemenin nedenleri hala çok iyi tanımlanmamıştır. Köpek, kedi ve diğer “yoldaş

hayvan”larla olan insan ilişkileri yeni değil, çoğunlukla şehir merkezlidir. Anrozoolojik çalışmalar, günümüzde evde yaşayan yalnız insanların daha duygusal destek almak için “yoldaş hayvan”lara öncekinden daha bağımlı olduklarını göstermektedir.

İnsanların İnanç ve Dini Sistemlerinde İnsan Dışı Hayvanların Rollerini

Hayvanlar, Paleolitik çağdan bu yana insan inanç ve dinlerinde kritik rol oynamaktadır (Hill, 2013). Özellikle tarih öncesi avcılık uygulamaları, erken şaman uygulamaları geliştirmede önemli rol oynamıştır. Avdaki başarılar sıklıkla avcılara hedefteki hayvan türleri tarafından bir hediye olarak düşünülmüştür. Bu verme işlemi, gelecek için doğru av öncesi ve sonrası av törenleriyle sağlanmaktaydı. Bireyler, av faaliyetlerini belirli türlere odaklayabilir ve bu hayvan türlerini totem olarak kabul edebiliyordu. Buna karşılık, kendi klanlarının parçası olan avlanamayacak hayvan türleriyle ilişki kurabiliyorlardı. Bu nedenle, tarih öncesi avcılar, hedefteki türlerle ve avlanması yasak olan totem türleriyle duygusal ilişkilere büyük ilgi duydular. Bununla birlikte, erken insan inançlarının ve sembolik uygulamaların yanı sıra, antrozooloji de çağdaş dinlerdeki farklı hayvan türlerinin önemli rollerine odaklanmaktadır.

Kültürel Kimliğimiz ile Güç ve Kültürel Değişimlerimizdeki Hayvanların Rolü

Antrozoolojik araştırmaların küçük fakat önemli bir alt kümesi, insanların cinsiyet, etnik ve kültürel kimliklerini şekillendirmedeki hayvanların rolüdür. Antrozooloji, hayvanların toplumdaki ve kültürdeki yerini ve bunun kültürlerarası ve zamanla nasıl değiştiğini araştırır. Hayvanların örgütlenmesine ve toplumun gelişimine olan önemini ele alır. Antrozooloji, kültürel kimlikleri değiştirmek için insan ve insan dışı hayvanların arasındaki ilişkilerin farklı yönlerini değerlendirir ve bunun yanı sıra hayvanları ele alırken toplumumuzun anlayışıyla nasıl yeni bir mücadele içinde olabileceğini gösterir.

İnsan Edebiyatı ve Sanatında Hayvan Sembolizmi

İnsan sanatı ve edebiyatlarında hayvanların rolü kaçınılmazdır. İlk Paleolitik mağara sanatında, Mezopotamya çivi yazı yazılarında, Mısır hiyeroglifleri ve Hitit kil tabletlerinin edebi sözlerinde insanlar, çeşitli kritik insan karakterlerini ifade etmek ve ahlaki ifadelerini sembolize etmek için hayvanlardan alınan örneklerle ihtiyaç duymuştur. Antrozooloji, bir hayvanın hikâyedeki rolünü veya bir sanat eserinde bir insanın bazı yönlerini anlamak için bir araç ya da sembol olabileceğini incelemektedir. Sonuç olarak, edebi eserlerde ve sanat eserlerinde hayvan tasvirlerinin bazı

yönleri; örneğin, insan dışı hayvanları sunmanın saygısız yolları; yazarın veya sanatçının hayvanı hangi dereceye kadar sunduğunun değerlendirilmesi ve bunun yanında eserlerdeki insan ve insan dışı hayvan ilişkileri gibi analizleri kapsamaktadır.

Geçmiş İnsan Toplumlarında İnsan Dışı Hayvanlar

Avcı-toplayıcı toplumlar hayatta kalmak için çok çeşitli bitki ve hayvanlara bağımlıydı. Önemli hayvanlar arasında böcekler (bal arısı, termitler ve çekirgeler), balıklar, kuşlar, sürüngenler ve memeliler bulunur. Davranışlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi, bu türlerin başarıyla kullanılabilmesi için gerekliydi (Hill, 2013). Örneğin geçmişteki avcı-toplayıcılar, balın toplanması için balın zehirli olup olmadığını, balı toplamak için en iyi zamanı, arı peteklerinden kolay şekilde balın toplanması ya da arının ısırılmaması ve peteklerinin komple yok edilmemesi gibi teknikleri bilmeliydiler. Öte yandan, büyük memelilerin avlanması tehlikeli, zor ve heyecan verici bir egzersizdir. Ancak tehlikeli olduğu için bilgi, beceri ve işbirliği gerektirirdi. Avlama garantisi, başarı ve güvenliği sağlamak için bir takım dini önemi olan ilişkiler de gerekli olmuştur.

Evcil Türlerin Kökeni ve Gelişimi

İnsanlar ilk olarak 11.000 yıl önce Levant Bölgesi ve Orta Anadolu'da (Türkiye) hayvanları evcilleştirmeye ve çiftçiliğe başlamışlardır (Zeder, 2008; Esin, 1998; Özbaşaran, 2011). Farklı hayvan ve bitki türlerinin bu yönetim süreci Anadolu çiftçilerince Orta Anadolu'dan kuzeye doğru yaklaşık 10.000 yıl önce yayılmıştır. Daha sonra bu evcilleştirme süreci tüm dünyaya yayıldı ve temel olarak insanların sosyal sistemini ve sonunda çevrelerini değiştirmiştir (Siddiq, 2016). Aslında, evcilleştirme süreci, hayvan türlerini değiştirerek, insanlara yakın olarak etkili bir şekilde yaşayabilmeyi ve çoğalmayı içeriyordu. Yakalayıcı insanlarla yakalanan hayvanların birlikte yaşamaları ve ehlileştirilmeleri için insanlar tarafından bir hayvan türünün davranışını başarıyla değiştirme yeteneği ve hayvanlarla empati kurabilme becerisi gerekliydi. İnsan ve hayvanlar arasındaki bu fiziksel ve duygusal yakınlık, çoğu çiftlik hayvan türlerinin evcilleştirilmesinden kaynaklanmıştır. Başlangıçtan beri insanlar bu yakınlığa sahiptirler ve günümüzde birçok toplulukta bu yakınlıklar görülmektedir. Afrika'daki Nuer gibi sığır toplumlarında erkekler sığırlarını yıklar, şarkı söyler ve şiir okur; bazı Papua topluluklarındaki kadınlar domuz yavrularını emzirir ve Avrupalılar yataklarını köpek ve kedilerle paylaşır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bazı pastoral toplumlardaki yaşlı kadınlar sığır, koyun ve keçi gibi hayvanlarına onları birer yavrusu gibi kabul ederek her akşam ninni

söylemektedir. Antrozooloji, insan ve evcil hayvanlar arasındaki bunlar gibi etkileşimlerin yaygın olarak dağılmış yönlerine odaklanmaktadır.

Hayvanat Bahçesindeki Hayvanlar ve Bakıcıları ile Olan Bağları

Bugün dünyada 1000'den fazla hayvan koleksiyonu veya hayvanat bahçesi halka açıktır. En eski hayvanat bahçelerinin ne zaman kurulduğu bilinmiyor. Bununla birlikte, hayvanların evcilleştirilmesinin ardından, sergilemek için hayvan bakımının uygulandığı düşünülmektedir (E. Britannica, 2017). Bu nedenle, hayvanat bahçesinin tarih öncesi çağlardan günümüz dünyasına uzanan bir geçmişi vardır (Braverman, 2011). Güvercinlerin bugünkü Irak'ta 6500 yıl önce tutsak tutulduğu tespit edilmiştir (E. Britannica, 2017). Diğer birçok eski örnek olarak Mısır'ın Hierakonpolis'deki yapılan kazılarda yaklaşık 5,500 yıl öncesinden bir hayvanat bahçesi bulunmuştur. Bu hayvanat bahçesinde suaygırları, filler, babunlar ve yaban kedileri bulunmaktaydı. Her ne pahasına olursa olsun, antik veya modern hayvanat bahçesi bakıcıları, hayvanat bahçesi hayvanlarıyla her zaman duygusal bağlara sahip olmuşlardır. Hayvanat bahçesi koruyucularının rolü şu an hayvanat bahçesi hayvanlarının davranışı ve refahı için önemli olarak değerlendirilmektedir (Braverman, 2011; Ward & Melfi, 2015). Muhtemeldir ki, benzersiz bakıcı-hayvan etkileşimine bağlı olarak farklı ilişkiler kurulmuştur. Antrozoolojik araştırmaların önemli bir kısmı bakıcı-hayvan etkileşimleri üzerine odaklanmıştır.

Hayvanın Sosyal Yapısı

Antrozoolojlar hayvan olmanın ne anlama geldiğini anlamaya ve bulmaya isteklidirler. Ana nedenlerden biri, hayvanların dil yoluyla kendi sosyal yapılarına katılamaması, dil ve güç tartışmalarından dışlanmış olmalarıdır (Stibbe, 2001). Hegemonyaya odaklanıldığında, bir grubun ezilmesinin, zorlayıcı olmaktan ziyade ideolojik olarak ve rızanın üretilmesi yoluyla gerçekleştiği görülmektedir (Fairclough, 1992: 92). Hayvanların çoğunda, güç dünyadaki az sayıdaki insan tarafından kontrol edilen ve tamamen zorlayıcı olarak görülür. Bununla birlikte, bu zorlayıcı gücün ve hayvan statüsünün toplumsal inşasındaki söz konusu hayvanların muamele görme şeklini açıkça veya dolaylı olarak kabul eden insan nüfusunun çoğunluğunun onayına tamamen bağlı olduğu görülmektedir. Antrozooloji, insan toplumları tarafından inşa edilen bu "hayvan" statüsünü incelemek ve değerlendirmek için isteklidir.

Hayvanlar ve Türçülüğün, Irkçılığın, Cinsiyet Ayrımcılığının Kesişimi

Türçülük, farklı hayvan türlerini hissetmek için kapasiteleri bakımından birbirlerinden önemli ölçüde farklı oldukları ve bu nedenle de farklı türlerin farklı özerk varlıklar içinde yaşadığı inancıdır. Irkçılık, insan ırklarının kendi kültürlerini belirleyen ayırıcı özelliklere sahip olduğuna ve bu nedenle bir ırkın üstünlüğüne ve başkalarını yönetme hakkına sahip olduğuna dair bir inançtır. Öte yandan, cinsiyet ayrımcılığı, farklı cinsiyetlerin kendi ayırıcı kabiliyetlerine sahip oldukları ve eşit derecede yetenekli olmadığı inancıdır, bu nedenle tüm cinsiyet aynı statüyü hak etmemektedir. Bu kavramların hepsinin aynı işlevsel yapıya sahip oldukları açıkça görülmektedir. Örneğin; baskıcı tutum ve başkalarını kontrol etme psikolojisi. Bu nedenle, birçok antropologlar, türleşme, ırkçılık ve cinsiyetçilik arasında eşitsizlik gibi tartışmalar çıkarmaktadır. Bazıları, insan dışı hayvanların ezilmesinin kadınların, ırksal ve etnik azınlıkların, düşük sosyal sınıfların ve diğer değersiz ve güçsüz insanlık gruplarının üyelerinin baskılarına bağlı olduğunu ve bunun doğrudan çağdaş toplumun politik ve ekonomik yapısı ile ilgili olduğunu ileri sürerek ilerlemektedir. Bununla birlikte veganizmi destekleyen hayvan hakları savunucuları, farklı kültürlerin hayvan hakkındaki bakış açısını dikkate almayarak veya et yiyen insanların etin geleneğinin bir parçası olduğunu iddia eden türçü olup olmadıklarını dikkate almayıp, ırkçı olup olmadıklarını tartışmaktadırlar.

İnsan Oburları Tarafından Hayvanların Sömürülmesi

Besin kaynağı olarak, insanoğlunun hayatta kalması için en eski evrim aşamasından beri çeşitli insan dışı türler kullanılmıştır. Gıda üretim ve tüketim süreci, diğer hayvanlarla çok sayıda insanın etkileşimini içerir. Bu etkileşimlerin, belki de en önemlisi ölümlerin ardından hayvan etinin tüketilmesi ile sonuçlanır. İnsanlar, protein kaynaklarını elde etmek için avcılık, pastoralizm ve çiftçilik yapmaktadırlar. Tarih öncesi çağlardan beri bu süreç olmadan insanlar hayatta kalmaları için güçlü zorluklarla karşı karşıya kalacaklardı (Hill, 2013). Örneğin, kuzey İskandinavya ve Rusya'daki insanlar tarafından ren geyikleri ilkel hayvancılık için kullanılmaktadır. Bu insanlar geyiklerine kültürel kimlikleri ve hayatta kalmaları için bağlıdırlar. Onlar ren geyiği sürülerini takip eder, onları evcilleştirirler, onları diğer yarıtcılardan korurlar ve sonunda etleri, derileri ve diğer her şeyi için öldürürler. Bu toplumların kimliği ren geyiğine, kültürleri ve hayatta kalması, bu hayvanları yönetmeye bağlıdır. İnsanlarla ren geyiği arasındaki bu yakın ilişki, sığır,

keçi, koyun ve deve pastoralizmine kıyasla daha gevşek olmasına rağmen, insanlar ren geyiği hayvanlarıyla yakından yaşarlar. Domuzlar, Papua'da geçim kaynağı tarım olan toplumlar için önemli hayvanlardır. Domuzlar düzenli olarak yenilirken, domuz yavruları toplumdaki kadınlar tarafından emzirilebilir ve genellikle toplumsal amaç için akla gelirler. Öte yandan insan, daha fazla et üretmek için ticari olarak çiftlik hayvanı yetiştirmektedir. Şaşırtıcı bir şekilde, sığır çiftlikleri sakinlerine kısa sürede katledilecek hayvanlara olan bağlılık duygularından kendilerini korumak için duygusal olarak uzak durmalarına rağmen, bu sınır her zaman başarıyla sonuçlanmaz. Bu tür karmaşık örnekleri gösteren antropoloji insanların farklı insan dışı türlere yarıtcı olabileceğini, ancak insanların tükettiği hayvanlarla insanlar arasında karşılıklı bağımlılık ve bağların olduğunu ortaya koymaktadır.

Emek ve Ekonomide İnsan Dışı Hayvan

İnsanlar, hayvanları çok çeşitli emek verici amaçlarla kullanmaktadır. Örneğin, at, doğan ve köpekler çoğunlukla diğer türleri avlamak için kullanılır. Atlar, eşekler, develer, sığır, manda ve fillerin kullanımı; tarım, nakliye, ağaç kesme ve çeşitli zahmetli işler için insan medeniyetinin en erken dönemine kadar uzanabilir. Filler gibi bazı hayvanlar, fiziksel gücü arttırmak için çiftçilik veya ağaç kesme gibi görevlerde kullanılır. Atlar, katırlar, eşekler, ren geyiği, sığır ve lamalar gibi diğer hayvanlar, hayvan taşımacılığı, insanların ve eşyaların nakliyesi için kullanılabilir. Bu hayvanlar insanlar arasında uzun süre birlikte çalışıp yaşamak için çok samimi bir ilişki kurulması muhtemeldir. Antropoloji, çok önemli bir husus olarak, iş hayvanları ile sahipleri ya da bakıcıları arasındaki bu karmaşık ve samimi ilişkileri keşfetmektedir.

Eğlence ve Sporda İnsan Dışı Hayvan

Hayvanlar bugün hala spor ve eğlence endüstrilerinin büyük bir parçasıdır. Tilki avı, boğa güreşi, köpek yarışması, sirklerde hileler yapma gibi kültürel gelenekler, kendi eğlencelerimiz için hayvanlardan nasıl yararlandığımızı dair örneklerdir. Birçok hayvan, en azından daha ticari amaçlı gerçekleştirilen spor faaliyetlerinde çok eğitilmiştir. Yarış, hayvan ile ilgili sporun en popüler formudur, özellikle buna örnek at yarışlarıdır. Ayrıca, hayvanlarla ilgili yarış dışı rekabet yarışmaları da bulunmaktadır. Birçok ülkede hayvanlar dövüşür, örneğin; horoz dövüşü, köpek dövüşü, inek dövüşü ve deve güreşi gibi yarışlar çok popülerdir. İnsanın hayvanlarla savaştığı, İspanyol ve Portekiz geleneğinde uzun bir geçmişi olan boğa güreşi gibi bazı sporlar da vardır. Çoğu durumda, hayvanların sporda kullanılması için uzun süreli eğitim

gereklidir ve bu nedenle spor hayvanları ve eğitmenleri arasında samimi bir ilişki kaçınılmazdır. Bu karşılıklı etkileşimlerin yanında, antrozooloji insan dışı hayvanların insan eğlenceleri için nasıl kullanıldığı konusunda da çok karmaşık bir konuyu ele almaktadır. Buna en uygun örnek sirklerdir. Bir yandan, sirk hayvanları genellikle çok acımasız bir süreçle eğitilirken, diğer taraftan sirk işçileri hayvanlarla yakın ilişkiler kurmaktadır.

Kültürlerarası Uygulamada İnsan Dışı Hayvanlar

Kültür, sosyal ve kültürel antropologların belirleyici bir ilgi alanıdır. Kültürel uygulamalar bir insan grubunu diğerlerinden ayırt ederken, insanlar uzun zamandır benzersiz bir kültür varlığı olarak görülmektedir. Kültür, çoğu zaman insanların diğer hayvanlardan farklılaşmasının yollarından biri olarak görülmüştür. Bununla birlikte, antrozooloji, hayvanların insan kültürünü şekillendirdiğini ve kültürel kimliğini tanımladığını göstermektedir. Bazı hayvanlar başkaları tarafından sevilirken, bazı toplumlar da bu hayvanlardan nefret eder. Dolayısıyla, hayvanlar, kültürlerarası etkileşimlerde olumlu ve olumsuz etkilere sahiplerdir. Bazı dinlerde belirli türler yasak olabilir. Örneğin, köpek ve domuz İslam ve Yahudilikte yasaktır. Öte yandan, domuzlar, Avrupa'daki ailelerin çoğunun et kaynaklarının önemli bir kısmını sağlar ve köpeklerinin çoğu yataklarında uyumaktadırlar. Avustralya'nın kuzeydoğusundaki Vanuatu topluluğunda erkeklerin yeteri kadar domuz sahibi olması evlilik için hazır olduğunu gösterir ve domuz başlık için çok gerekli bir araç olarak görülmektedir. Vanuatu ayrıca domuzların birikimiyle liderlik ve sosyal statüye ulaşır. Melanesia'da, domuzun bir ruha sahip olduğu kabul edilir ve insanlar gibi aile üyeleri olarak görülürler.

Hayvan Suistimali ve Hayvanlar Üzerinde Deneyler

Antrozoolojik araştırmalarda ana odaklardan biri, hayvan kullanımı kavramı olan "kirlili"dir. Kirlili ahlaki açıdan rahatsız edici algılanan veya istenmeyen bir emek biçimidir. Hayvan ve insan bağları vardır, ancak çok çeşitli faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bunlara, birlikte yaşayan hayvan türlerinin bireysel insan ihtiyaçları, bireysel yaşam biçimi, gelenek, deneyim ve kültür dahildir. İnsan ve hayvan bağlarının geliştirilmesi, insan ihtiyacını ortadan kaldırmakla sorunlu hale gelebilir ve bazı durumlarda istismara dönüşebilir. Bu tür tesislerin varlığı, insanlar ve yoldaş hayvanlar arasındaki ilişkide sorunların olduğunu ve insanlar ile hayvanlar arasındaki 'bağ'ın kırılabilir bir şey olabileceğini düşündürmektedir. Araştırmalar (Duncan vd., 2005), fiziksel veya cinsel çocuk istismarının, baba alkollizminin ve erişilemezliğin yanı sıra aile içi şiddetin,

çocuklukta hayvan zulmünün ilerlemesinde önemli olabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca insanların hayvan zulmünden dolayı insanlara karşı şiddet uygulayacaklarına dair suçlu bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle antrozoolojlar, hayvan istismarının azaltılmasının ev içi şiddeti azaltacağına inanmaktadırlar.

İnsan Dışı Hayvanlar ve İnsanlar Arasındaki İletişim

Antrozooloji, hayvanların iletişim kurma kapasitesine sahip olmadığı konusunda önceden kurulmuş olan fikrin geçersizliğini vurgulamaya çalışır. Dahası, antropologlar, insan dışı diğer türlerin insanlarla iletişim kurabildiklerini göstermektedir. Evcil köpekler, insanın iletişimsel hareketlerini ve beden dilini okumak için olağandışı bir yeteneğe sahiptir. İnsan dışı hayvan dünyasında, sözlü olarak insanlarla iletişim kurmak için gelişmiş becerilere sahip bazı örnekler vardır (Plec, 2013). Alex adına bir papağan (*Psittacus erithacus*), şişe burunlu yunuslar (*Tursiops truncatus*) ve Bonobo maymunları (*Pan paniscus*) bazen 4 ila 6 yaşındaki çocuklar gibi bilişsel kapasitelerini sergilemektedir (Pepperberg, 2006). Şişe burunlu yunus, yüksek düzeyde bir dil yeterliliğine sahip olmasıyla bilinir. İşitsel bilginin yorumlanması ve manipülasyonu için yunusun bilişsel yapılarının oldukça gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. 44 yaşında goril "Koko" işaret dili ile iletişim kuran bir Batı Lowland dişi gorilidir. Koko'nun, 1000'den fazla Amerikan İşaret Dili'nin (ASL) yanı sıra yaklaşık 2000 konuşulan İngilizce kelimeyi anladığı söylenir (Wise, 2003: 216). Bu çalışmalar, diğer pek çok vaka ile birlikte, sosyoloji ve antropolojide daha önce kurulmuş olan paradigmlar hakkında birçok soru ortaya atmaktadır.

Türler Arası Telepatik İletişim

Hayvanlara telepatik insan bağlantısı, antrozoolojide büyüleyici bir alandır. Binlerce insan iletişimcisinin diğer türe telepatik iletişimi başarıyla yürüttükleri iddia edilir. Birçoğu dünya genelinde sadık müşterilere sahip profesyonel tam zamanlı uygulamalara sahiptir. Araştırmalar birçok evcil hayvan sahibinin, evcil hayvanlarının düşüncelerine veya sessiz komutlarına tepki verdiğini ve hayvanlarının insanların ne düşündüğünü bildiğini belirtmektedir (Sheldrake vd., 1998). Bununla birlikte, birkaç kişi daha önce bahsettiğim ise de insan dışı hayvanlarla telepatik bağlantının incelenmesi aslında antrozoolojide yeni yaklaşılabilir bir alandır.

İnsan Dışı Hayvanlarda Akıl, Benlik, Din Sistemi ve Kişilik

Antrozoolojinin karşılaştırmalı psikoloji ve etoloji gibi kardeş alanlarından bazıları, insan dışı hayvanların

düşünsel, duygusal, bilinç ve sosyo-din kuruluş yeteneklerini keşfeder. Aralarındaki ilişkiler sorununa değinmeden insanlığın veya canlılığın yönlerini doğrudan araştırırlar. Bununla birlikte, bu çalışmalardaki ilk problem diğer hayvanların insan dili kullanma yeteneğinden yoksun oldukları gibi diğer zihinleri anlamaları ve bize deneyimlerini anlatamadıklarıdır. Bir hayvanın hissetmediği, hayatının hiçbir değeri olmadığı ve onu incitmenin ahlaki açıdan yanlış olmadığı inkârıyla ilgili ikinci büyük sorun; 17. yüzyıl Fransız filozofu René Descartes tarafından belirtilmiştir. Bununla birlikte, son 50 yılda ayna testi (Gallup, 1970) yardımıyla yapılan pek çok çalışma şempanzelerin, orangutanların, gorillerin, fillerin, şişe burunlu yunusların, katil balinaların ve hatta neokorteksiz gibi bazı kuş türlerinin kendilerinin farkında olduğu ve hatta kendilerini aynada tanıdıkları kanıtlanmıştır. Öte yandan, hayvan inancı ve insan dışı hayvanlardaki bağlaşıklık davranışlar üzerinde yapılan çalışmalar, insanoğlunun doğasını ve işlevini anlamaya yönelik bir fırsat da sunmaktadır. Sonuç olarak, bazı araştırmacılar Afrika fillerinin cenaze ritüelleri ile Neandertal insanların gömme ritüelleri arasında yüzeysel benzerlikler olduğunu göstermeye çalışmışlardır. Bunun gibi dekonstrüksiyonlar, bu nedenle antrozoloji alanında önem kazanmaktadır.

Hayvanların Haklarına İlişkin Kanun ve Etkinlikler

İnsan-hayvan çalışmalarının bir diğer alanı, bir sosyal hareket olarak hayvan hakları literatürü, kanunları ve organizasyonlarına dayanmaktadır. Bu çalışma alanı, yoldaş hayvanların evde istismar edilmesini içeren politikaya; kültürel olarak desteklenen “hayvan” resimleri; hayvan tacizlerini desteklemek veya kınamak için dilin rolü; hayvan suistimaline ve diğer hayvan konularına tepki olarak polisin ve ceza adaletinin rolü; mevcut kanunlarda insan dışı hayvanların statüsü; hayvan istismarıyla diğer şiddet biçimleri arasındaki ilişki; hayvan sorunları ve diğer fail-mağdur şiddeti ile ilgili programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Son 40 yılda birçok antrozoolojik araştırma, hayvan hakları hareketinin toplumsal olarak oluşturulan hayvan tanımlarına nasıl meydan okuduğunu ve hayvanlarla ilgili inanç ve değerlerde nasıl bir ahlaki değişime yol açtığını araştırdı.

İnsan Dışı Hayvan Türlerinin Korunması

Dünya tarihinin bir dönemi olan antropojen (insan dönemi) yaklaşık 200 yıl önce başladı. Bu dönem sanayileşmeye yaygın bir teknolojik değişim ve antropojenik faaliyetin, gezegenin jeolojik ve çevresel istikrarı üzerindeki birleşik etkisiyle şekillenmiştir

(Crutzen & Stoermer, 2000). Diğer hayvan türlerinin korunması antropologlar için belirgin bir meseledir, çünkü başka türleri tehdit eden antropojenik faaliyetler de insan toplulukları üzerinde küresel olarak olumsuz etkilere sahiptir (Hurn, 2012: 165). Bununla birlikte, sürdürülebilir insan-hayvan-çevre ilişkileri konusunda genel bir fikir birliği bulunmamaktadır. Antrozoolojlar, doğal dünyanın kaderine yönelik farklı tutumların ve vahşi yaşamın korunmasına atfedilen önemin, insan grupları arasındaki çatışmalara neden olduğunu göstermektedir. Pek çok çalışma, konunun bizim için oldukça yaygın olduğunu belirtmek için girişimde bulunmuştur.

ANTROZOOLOJİDE KARMAŞIKLIKLAR

Hem insan hem de insan dışı hayvanlar, türler içinde ve toplumlar arasındaki ilişkilerin biçimlerini sınırlayan yeteneklere sahiptir. Bu yetenekler ve onları uygulama eğilimi, türe, bireye ve çevreye göre büyük farklılıklar göstermektedir. Buna karşılık, bilim, hem yetenekleri hem de ilişkileri hakkında öğrenebilecekleri şeylerle sınırlıdır. Bilimdeki bu sınırlamalar hem araştırmacı araçlarımızı hem de yaşamlara ve tecrübeye erişmenin özel sorunlarını yansıtmaktadır. İletişim kurmalarına rağmen, diğer hayvan türleri geniş bir eğitim almadan dilimizi konuşmadığında, sonunda bilimi sınırlarlar. Bu durum insan-insan dışı hayvan ilişkilerinin incelenmesinin karmaşıklığını yaratmaktadır. Bilimin bize verdiği anlayışa ek olarak, hayvanlarla olan ilişkilerimiz hayvanlar üzerinde toplumsal görüşün karmaşık yollarından etkilenmektedir. Bu görüşler felsefi, dini ve siyasi ideolojilerimizin yanı sıra, bilimsel literatürden topladığımız şeylerin hayvanları tedavi etmenin çeşitli yollarından kaynaklanmaktadır.

Antropoloji, diğer herhangi bir sosyal bilimler ya da beşeri bilimler konusundan çok insanın önceliği üzerine kuruludur (Hurn, 2010). Dolayısıyla “hayvan” imgesini kendi yollarımızla inşa ettik. Tarihsel olarak ve şu anda, hayvanlara yönelik birçok farklı tavır ve görüntüleri benimsemekteyiz. Bu da onlarla olan ilişkilerimizin biçimlerini sınırlar ve etkiler. Maymunlar her zaman komik yaratıklar, eşekler aptalca bir beyinle gelirler ve kaplanlar insanlarda daima korkunç ve güçlü bir imge yaratır. Böylece maymun, eşek ve kaplan gibi hayvanların çeşitli görüntülerine sahip olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu yapı karmaşıklığı, belirli bir hayvan türüne olan ilişkimizin şeklini etkiler. Örneğin, tavuklarla olan ilişkimiz, et üretimi için yoğun bir şekilde sınırlanmıştır. Bu hayvanları bireysel varlıklar değil, değerli mallar olarak görürüz. Bu nedenle onlarla olan ilişkimiz balkabağı ile olan ilişkimizle kıyaslanabilir. Dahası, yapay seçim, genetik mühendisliği ve sistematik toplumsallaştırma

biçimlerini kapsayan doğal olarak evrimleşmiş ve toplumsal olarak yapılandırılmış hayvanlar ile çatışmalar vardır. Daha da önemlisi "hayvan" teriminin kullanılması insanların da hayvan olduğu gerçeğine rağmen, insan dışındaki tüm hayvanları kasteder.

Antrozoolojik araştırmalardaki bir diğer sorun, fon sağlayıcılarının bazılarının önyargınlığı olmuştur. Veteriner ve ilaç firmaları için çalışanları, ilaçlarının hayvanlar üzerinde kullanılmasının olumsuz sonuçlarını duymak istemezler. Ev hayvanları ve gıda şirketleri, hayvanların insanlar üzerinde olumsuz etkileri olduğuna dair kanıt elde etmek istemezler. Çiftlik gıda şirketleri, insan sağlığını etkileyen hayvan sağlığındaki yan etkilerinin kanıtını kabul etmek istemezler. Akademik araştırmanın amacının çelişkili inançlarından dolayı, antrozooloji ve kritik hayvan çalışmaları arasında da bölünme yaşanmıştır. Örneğin, bazı antrozoolojlar hayvan savunuculuğunun bazı yönlerini desteklerken, diğerleri siyasi konular ya da sorumluluklar ile tartışmaya girmez ve hatta türcülüğü devam ettirirlerdi. Öte yandan, kritik hayvan çalışmaları, hayvan, insan ve çevre sömürsünün sona ermesi için siyasi ve akademik bir duruş sergilemektedirler.

ANTROZOOLOJİNİN GELECEĞİ

Günümüzde sosyal bilimler ve beşeri bilimlerde, birçok geleneksel akademik alanda antrozooloji okuyan bilim adamlarının çekirdeği vardır. Bazı diğer bilim adamları, insan ve insan dışı hayvan ilişkilerini ve bu ilişkileri şekillendiren ve sınırlayan tutumları yansıtmaksızın insanları ve hayvanları çalışmaktadırlar. Genel olarak, insan-hayvan etkileşimi çalışması gelecekteki araştırmalar için çok çeşitli seçenekler sunmaktadır. Özellikle batı dünyasında mevcut tartışmaların çoğunun insanların kediler ya da insan ve köpeklerin arasındaki günlük ilişkilerine odaklanması nedeniyle, dağ gelincikleri, balıklar, sürüngenler, böcekler ve tavşanlar gibi diğer "egzotik" hayvanlarla sosyo-kültürel ilişkilerin çeşitli yönleri üzerine araştırmalar yeni ve öğretici olabilir. Evcil hayvan satıcıları, yaban hayatı rehabilitasyon uzmanları, hayvanat bahçesi bakıcıları, arı yetiştiricileri, profesyonel hayvan terbiyecileri, fil bakıcıları, hayvan davranışları danışmanları, sirk personelleri ve hayvan destekli terapiye katılanlar da dahil olmak üzere verimli araştırmalar yapmak için keşfedilmemiş hayvanlarla ilgili meslekler de vardır. Ayrıca, çeşitli hayvan türlerinin köy, kasaba ve aşiret topluluklarındaki sosyo-kültürel-dini rolleri çok çeşitli araştırma alanları sunmaktadır. Son olarak, antrozooloji, insan ve insan dışı hayvan "bağ" çalışmasını kapsar, ancak bunlarla sınırlı değildir. Bu nedenle mantıksal olarak, olumlu vakaların yanında başarısız ve işlevsiz etkileşimleri de içermelidir. Muhtemeldir ki, balıklar,

omurgasızlar, kuşlar ve memeliler gibi hayvanların yetenekleri, insanların hayvanlar üzerindeki gerçek etkileri ve insan toplumundaki diğer hayvan türlerinin karmaşık rolleri ve sembolik değerleri hakkında daha fazla araştırma yapılacaktır.

TÜRKİYE'DE ANTROZOOJİK ARAŞTIRMALARIN KAPSAMLARI

Disiplinli antrozooloji Türkiye'de çok yeni bir olgudur ve bugüne kadar bu alanda sosyologlar ve antropologlar tarafından neredeyse hiç antropolojik araştırmalar yer almamıştır. Türkiye'de antropoloji üzerine pek çok akademik program veya kurslar da bulunmamaktadır. Sadece son günlerde Mardin Artuklu Üniversitesi'nin Antropoloji bölümündeki lisans programı için 'Anthrozoology' adlı bir ders açılmıştır. Ancak, Türkiye (eskiden Anadolu)'nin hala hem şehirlerde hem de kırsal alanlarda insan-hayvan ilişkileri üzerinde geniş bir sosyo-kültürel yönü vardır. İnsan dışı hayvanlar tarih öncesinden beri bu bölgedeki sosyo-kültürel ve ekonomik uygulamaların çeşitli yönlerinde büyük bir rol oynamaktadır. Ayrıca, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu (domuz, koyun, keçi ve sığırlar gibi) dünyanın en önemli evcil toynaklı havanlarının ilk evcilleştirildiği bölgelerin arasında yer almaktadır. Bu yüzden, Türkiye'deki evcil hayvanlar ile insanlar arasındaki bu uzun süreli ilişkileri de incelemek son derece önem arz etmektedir.

Çıplak gözle bakıldığında hayvanların sadece yemeklerde ve işgücüne destek amaçlı ilişkilerde yer aldığı görülebilir. Ancak, Türkiye'de insan dışı hayvanlar tarımda, dini inançlarda, ritüellerde, festivallerde ve birçok toplumların duygusal parçası olarak bulunmaktadır. Türkiye'de traktörlerin ve diğer tarımsal makinelerin gelmesinden önce, neredeyse her çiftçi çok çeşitli hayvanlara bağımlıydı ve kaçınılmaz olarak alan tarama, hasat edilen bitkileri işleme ve ailelerin protein kaynaklarını karşılama ihtiyacı için çok sayıda at, katır, sığır, koyun, keçi ve eşek sahibi olmaktadır. Bu güç hayvanları bölgedeki ulaşım ve nakliye için de önemli bir kaynaktı. Hayvan çiftliklerinin sayısı hızla artıyor olsa da, günümüzde Türkiye'deki pek çok aile sütünü satarak günlük ihtiyaçlarını satın almakta, ailenin süt ürün ihtiyaçlarını karıştırmakta ve ayrıca özel ya da zor durumlarda önemli finansal destekli bir kaynak için hala sığır, koyun ve keçi gibi hayvanlar beslenmektedir. Türkiye'nin birçok yerlerinde insanlar günlük taşıma için eşek ve at yetiştirmektedir. Çoğunlukla köyde yetişen bu hayvanlar, sahibi tarafından ailenin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Satıldıktan ya da öldükten sonrada bile uzun zaman boyunca ailenin çocukları ve yetişkin bireylerinin hafızalarından bu hayvanlar

çıkılmaktadır. Söylemek gerekir ki, Türkiye'deki köylüler günlük et ve yumurta kaynağı olarak evlerinde tavuk ve ördek gibi kuş türlerini yetiştirir ve çoğu durumda bu tür hayvanlar kırsal alanda kadınlara ekonomik destek sağlayan günlük iş ilişkilerinin bir parçası olmaktadır. Sahipleri ile bu kuşlar arasında birçok ilişkisel faktörler bulunmamasına rağmen, bu hayvanlar hâlâ köy yaşamı ve aile ekonomisinin büyük bir parçası olmaktadır.

Ev hayvanı olarak kediler, köpekler, kuşlar ve balıkların (akvaryumda) beslenmesi Türkiye'nin şehirlerinde ve kasabalarında uzun süredir uygulanmaktadır. Özellikle, İstanbul, Ankara, İzmir, Edirne ve diğer birçok büyük şehirlerde farklı kedi türlerinin yanı sıra zengin aileler tarafından çeşitli köpek türlerinin beslenmesi de artan bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu nedenle, Türkiye'deki ev hayvan pazarı, insan ve ev hayvanı arasındaki ilişkilerin günümüzün değişikliklerinin eğilimleri üzerinde, çeşitli araştırma ve yaklaşımların yanı sıra, ev hayvanlarıyla sahipleri arasındaki karmaşık ilişkileri de araştırmak gerekebilir.

Günümüzde çok sık görülmesi de farklı hayvan türlerini ve vücut parçalarının geleneksel tıp alanında kullanılması Türkiye'de yaygın olarak bilinen bir olgudur. Öte yandan, insan dışı hayvanlar Türkiye'de geleneksel inançlarda ve birçok ritüellerde de önemli rol oynamaktadır. Kartallar, akbaba ve kargalar gibi yırtıcı kuşlar ve birçok gececi kuşlar da geleneksel inançlara ve yerel ritüellere ölüm ya da zarar getirme gibi kabiliyetleri ile yer almaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde kurt, eşek, ayı, tavus kuşu, horoz, deve, boğa ve akrep gibi farklı türlerin sembolik değerleri bulunmaktadır. Antropologlar ve sosyologlar tarafından bu kültürel uygulamaların incelenmesi de çok önemlidir.

SON SÖZLER

Bu günlerde, insan dışı hayvanlar hakkındaki görüşümüzün çoğunlukla sadece insan çıkarlarına hizmet eden ideolojik ve insani dilbilimsel katmanlardan oluşan insan-merkezli bir kavram olarak önyargılı olduğunu açık ve iyi kabul edilir olarak görünmektedir. Antrozooloji, toplumsal yapıların katmanlarını çözerek ve yeniden inceleyerek, tüm tür dünyasında yaşadığımız (ilk varlıklardan beri) insan ve diğer hayvanlar arasındaki ilişkilerin gerçeklerini arttıran ve bu gerçeklere izin veren yollarla insan dışı hayvanlara yaklaşımlarımızı düzenlemeye çalışmaktadır. Antrozoolojideki bazı konular, tartışılabilir olmasına rağmen, insan toplumunun iyiliğini ve iyi bir dünyanın gerçekleşmesi için önemli olan insan ve diğer hayvanlar arasındaki ilişkilerini birçok sosyo-kültürel yönlerden açıklamaktadır.

Dünyanın her taraftaki artan araştırmaları, antrozoolojiyi günümüzdeki çok-disiplinli güçlü bir alan olarak ortaya koymaktadır. Sadece batı dünyasını göz önüne alarak bazıları bu disiplini gereksiz görüyor olabilirler; fakat şiddet ve toplumsal ayrımcılıkları azaltmaya yardım etme kabiliyetinden dolayı, antrozoolojik çalışmalar Türkiye ile birlikte Asya ve Afrika'daki diğer rol oynayan ülkelerde daha belirgin olarak gözükmektedir.

Katkıda Bulunanlar

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, katkıda bulunan Mardin Artuklu Üniversitesi Antropoloji bölümünden değerli öğrencim Mizgin Vançin'e teşekkür ederim. Çalışma sırasında değerli yorumlarıyla katkıda bulunan Mardin Artuklu Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nden değerli çalışma arkadaşım Çağdaş Erdem'e, bazı konularda değerli bilgilerini bizlerle paylaşan Mardin Artuklu Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden Yunus Cengiz ve Psikoloji Bölümü'nden Halis Sakız'a teşekkürlerimizi bir borç bilirim.

KAYNAKÇA

- Adams, G. J. & Johnson, K. G. (1994). Sleep, work, and the effects of shift work in drug detector dogs (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science*, 41, 115-126.
- Alger, J. M. & Alger, S. F. (2003). Drawing the line between humans and animals: an examination of introductory sociology textbooks. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 23, 69-93.
- (1999). Cat culture, human culture: An ethnographic study of a cat shelter. *Society & Animals*, 7(3), 199-218.
- (1997). Beyond Mead: symbolic interaction between humans and Felines, *Society & Animals*, 5(1), 65-81.
- Bao, K. J. & Schreer, G. (2016). Pets and happiness: examining the association between pet ownership and wellbeing. *Anthrozoös*, 29(2), 283-296.
- Bertenshaw, C. & Rowlinson, P. (2009). Exploring stock managers perceptions of the human-animal relationship on dairy farms and an association with milk production. *Anthrozoös*, 22(1), 59-69.
- Block, N. (1995). On a confusion about a function of consciousness. *Behavioral and Brain Sciences*, 18(2), 227-247.
- Braverman, I. (2011). Looking at Zoos. *Cultural Studies*, 25(6), 809-842. doi: 10.1080/09502386.2011.578250

- Bryant, C. D. (1979). The zoological connection: Animal-related human behaviour. *Social Forces*, 58: 399-421. doi: <https://doi.org/10.1093/sf/58.2.399>
- Brown, C. M., Hengy, S. M. & McConnell, A. R. (2016). Thinking about cats or dogs provides relief from social rejection, *Anthrozoös*, 29(1), 47-58.
- Canfield, J., Hansen, M. V., Becker, M. & Kline, C. (1998). *Chicken soup for the pet lover's soul: stories about pets as teachers, healers, heroes and friends*. Backlist, LLC, ISBN: 1623610559, 9781623610555.
- Crutzen, P. J. & Stoermer, E. F. (2000). The Anthropocene. *Global Change Newsletter*, 41, 17-18.
- DeMello, M. (2012). *Animals and Society: an introduction to human-animal studies*, Columbia University Press. ISBN: 9780231152952.
- Dinis, F. A. G. & Martin, T. L. F. (2016). Does cat attachment have an effect on human health? A comparison between owners and volunteer. *Pet Behaviour Science*, 1, 1-12. <https://www.uco.es/ucopress/ojs/index.php/pet/article/view/3986/3898>
- Dretske, F. (1995). *Naturalizing the Mind*. Cambridge: The MIT Press. ISBN 0-262-04149-9.
- Duncan, A., Thomas, J. C. & Catherine Miller, C. (2005). Significance of family risk factors in development of childhood animal cruelty in adolescent boys with conduct problems. *Journal of Family Violence*, 20(4), 235-239. doi: 10.1007/s10896-005-5987-9
- Encyclopædia Britannica (2017). Zoo, <https://global.britannica.com/science/zoo> (03.02.2017 tarihinde erişildi)
- Esin, U. (1998). Hunted Animals at Aşkılı and the Environment. In: Anreiter, P. et al., (ed.) *Man and the Animal World: Studies in Archaeozoology, Archaeology, Anthropology and Palaeolinguistics in Memoriam Sándor Bökönyi*; 215-226.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press
- Fenton, V. (1992). The use of dogs in search, rescue and recovery. *Journal of Wilderness Medicine*, 3(3), 292-300.
- Friedmann, E., Thomas, S. A., Cook, L. K., Tsai, C. C., & Picot, S. J. (2007). A friendly dog as potential moderator of cardiovascular response to speech in older hypertensives. *Anthrozoös*, 20(1), 51-63.
- Gallup, G. (1970). Chimpanzees: self-recognition. *Science*, 167(3914), 86-87.
- Gazit, I. & Terkel, J. (2003). Explosives detection by sniffer dogs following strenuous physical activity. *Applied Animal Behaviour Science*, 81(2), 149-161. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S0168-1591\(02\)00274-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0168-1591(02)00274-5)
- Gray, P. B., Volsche, S. L., Garcia, J. R. & Fisher, H. E. (2015). The roles of pet dogs and cats in human courtship and dating. *Anthrozoös*, 28 (4), 673-683.
- Hill, E. (2013). Archaeology and Animal Persons: toward a prehistory of human-animal relations. *Environment and Society: Advances in Research*, 4, 117-136. doi: 10.3167/ares.2013.040108
- Hurn, S. (2012). *Humans and Other Animals: Cross-Cultural Perspectives on Human-Animal Interactions*. London: Pluto Books, pp. 165-175.
- (2010). What's in a name? Anthrozoology, human-animal studies, animal studies or ...?. *Anthropology Today*, 26(3), s. 27-28. doi: 10.1111/j.1467-8322.2010.00739.x
- Irvine, L. (2012). Sociology and anthrozoology: symbolic interactionist contributions. *Anthrozoös*, 25 (s1), s123-137.
- (2007). The question of animal selves: implications for sociological knowledge and practice. *Qualitative Sociology Review*, 3, 5-21.
- Konok, V., Kosztolányi, A., Rainer, W., Mutschler, B., Halsband, U. & Miklósi, A. (2015). 'Influence of owners' attachment style and personality on their dogs (Canis familiaris) separation-related disorder. *PLoS One*, 10(2): e0118375. doi: 10.1371/journal.pone.0118375.
- Low, P. (2012). Cambridge declaration on consciousness. *Paper presented at the Francis Crick Memorial Conference*, Cambridge, England. (13.12.2016 tarihinde erişildi).
- McElroy, S. C. (1997). *Animals as teachers & healers: true stories of the transforming power of animals*. London: Rider books, ISBN: 0712672648, 9780712672641.
- Mills, D. S. & Marchant-Forde, J. N. (eds.) (2010). Anthrozoology, In: Mills & Marchant-Forde, (eds.) *The Encyclopedia of Applied Animal Behaviour and Welfare*, CABI, pp. 28-31.
- Özbaşaran, M. (2011). The Neolithic on the Plateau. In: Steadmann, S. & McMahon, G. (eds.) *The Oxford*

- Handbook of Ancient Anatolia: (10.000-323 B.C.E.)*. Oxford University Press: 99-124.
- Peggs, K. (2012). *Animals and Sociology*. London: Palgrave Macmillan.
- Pepperberg, I. M. (2006). Cognitive and communicative abilities of Grey parrots. *Applied Animal Behaviour Science*, 100(1), 77-86.
- Plec, E. (2013). Perspectives on human-animal communication: an introduction, In: Plec, E. (ed.) *Perspectives on human-animal communication*. Routledge: 1-16.
- Regan, T. (1983). *The Case for Animal Rights*. University of California Press, ISBN: 978-0520243866.
- Royal, K. D., Kedrowicz, A. A. & Snyder, A. M. (2016). Do all dogs go to heaven? Investigating the association between demographic characteristics and beliefs about animal afterlife. *Anthrozoös*, 29(3), 409-420.
- Sanders, C. R. (1999). *Understanding Dogs: Living and Working with Canine Companions*. Philadelphia: Temple University Press.
- (2000). The impact of guide dogs on the identity of people with visual impairments. *Anthrozoös*, 13, 131-139.
- (2003). Actions speak louder than words: close relationships between humans and nonhuman animals. *Symbolic Interaction*, 26, 405-426. doi: 10.1525/si.2003.26.3.405
- Shapiro, K. & DeMello, M. (2010). The state of human-animal studies. *Society and Animals*, 18, 307-318. doi: 10.1163/156853010X510807
- Shapiro, K. (2002). Editor's introduction: the state of human-animal studies: solid, at the margin!. *Society & Animals*, 10(4), 331-337. doi: 10.1163/156853010X510807
- Sheldrake, R., Lawlor, C., & Turney, J. (1998). Perceptive pets: A survey in London. *Biology Forum*, 91, 57-74.
- Siddiq, A. B. (2016). Anatolian farmers in Europe: migrations and cultural transformation in Early Neolithic period, In: Kahraman *et al.*, (eds.) *Proceeding book of 1st International Symposium on Migration and Culture* (Vol. 2): 519-532; Amasya University, ISBN: 978-605-4598-22-9.
- Singer, P. (1975). *Animal liberation: A new ethics for our treatment of animals*. New York: HarperCollins. ISBN: 978-0-06-171130-5.
- Stibbe, A. (2001). Language, power and the social construction of animals. *Society & Animals*, 9 (2), 145-161. doi: <http://dx.doi.org/10.1163/156853001753639251>
- Ward, S. J. & Melfi, V. (2015). Keeper-animal interactions: differences between the behaviour of zoo animals affect stockmanship. *PLoS ONE*, 10 (10), e0140237. doi:10.1371/journal.pone.0140237
- Wise, S. M. (2003). *Drawing the line: science and the case for animal rights*. New York: Basic Books. ISBN 0-7382-0810-8.
- Zeder, M. (2008). Domestication and early agriculture in the Mediterranean basin: origins, diffusion, and impact. *PNAS*, 105, 11597-11604. doi: 10.1073/pnas.0801317105

Anthrozoology- An Emerging Robust Multidisciplinary Sub-field of Anthropology

Abu Bakar Siddiq, Ahsan Habib

Abstract

Key Words:

1. Human-animal bonds
2. Anthrozoology
3. Sociology
4. Anthropology
5. Turkey

Humans have long engaged with nonhuman animals since the beginning of their journey on the planet Earth. Both human and nonhuman species are co-existing and sharing the world forming multi-dimensional relationships. Although the non-humans are hunted, manipulated, domesticated, consumed or sometimes go extinct by humans, they are also respected, worshiped, symbolized, conserved as well as adored in human societies. For a long time, different academic disciplines have considered the nonhuman animals in a utilitarian approach, considering them as objects for humanity. Therefore, the intangible aspects of emotional (affection & trust) and relational bonds between humans and nonhumans have been commonly unrecognized. However, rapid growing interests are seen on the study of human and non-human animal relationships in contemporary academic discourses, resulted through various approaches of anthrozoology, an emerging field of anthropological science. Showing its origin, development, study fields, complexities and future perspectives, this paper is aimed to present the essence of anthrozoological studies in Turkey and other countries in Asia and Africa.